

Konferencija bankarskih supervizora iz centralne i istočne Evrope (BSCEE)

Pozdravni govor predsjednika Savjeta CBCG Ljubise Krgovica

10. april 2006. Hotel Maestral, Miločer

Dame i gospodo, supervizori, dragi gosti

Želim da vas pozdravim u svoje ime, u ime CBCG i svih građana Crne Gore.

Za nas je posebna čast što se ovaj skup ove godine održava u Crnoj Gori koja obilježava 100 godina od izdavanja crnogorskog novca kao osnove bankarskog sistema tada nezavisne i na Berlinskom kongresu međunarodno priznate Crne Gore.

Uvijek mi je posebno zadovoljstvo govoriti o superviziji banaka. Ovo zbog toga što držim da je supervizija banaka danas, više nego ikada, utemeljena u naučnom pristupu, a u isto vrijeme prožeta elementima vizionarstva, intuitivnosti, iskustvenosti pa time u krajnjoj liniji i umjetnosti. Posao supervizije banaka se često ne vidi i da paradoks bude veći što se manje vidi to je obično bolji.

U ovom svom kratkom obraćanju želio bih da podvučem i sa vama podijelim neka iskustva prošlosti i izazove budućnosti u nadi da ću možda inicirati raspravu određenih pitanja tokom Konferencije.

Uloga supervizora banaka postaje sve izazovnije

U posljednje dvije decenije svjedoci smo dramatičnih promjena kako u bankarskoj praksi tako i na polju njene regulacije i supervizije.

Da li je iko od nas mogao predvidjeti takvu dinamiku promjena u drugoj polovini 80-tih prošlog vijeka. Samo da podsjetim na neke od posebno značajnih promjena: u svjetskim razmjerama iznos kredita per capit raste nekoliko puta brže nego GDP per capit. Bankarski proizvodi su umnoženi i bankarko poslovanje postalo mnogo kompleksnije. Sve su brojnije kombinacije bankarstva, poslova na tržištu kapitala

i osiguranja pod okriljem zajedničkog vlasništva. Nove tehnologije su promijenile način obavljanja bankarskih poslova u globalnim razmjerama. Globalni bankarski sistem je sve više koncentrisan. Bankarske krize su u posljednje dvije dekade bile brojnije nego ikada prije, a njihove posljedice nesagledivije nego ikada prije.

Bankarstvo je postalo ključni generator razvoja ali u isto vrijeme i ključni generator kriza, monetarna politika u odnosu na bankarsku superviziju moguće gubi apsolutnu supermaciju u rješavanju određenih pitanja.

Posljednje dvije decenije pokazuju koliko su supervizori suočeni sa industrijom koja djeluje pod stresom. Zato i tolike promjene u pristupu superviziji banaka od donošenja Bazela I i Osnovnih principa efikasne kontrole banaka, preko njegovog Aneksa koji tretira upravljanje tržišnim rizicima do Bazela II, najnovije CRD Evropske direktive i ovih dana aktuelne revizije osnovnih principa.

Uloga supervizije banaka postaje izazovnija nego ikada. Izvorište i karakter tih izazova su mnogostruki. Spomenuću samo ne koje ocjenjujem najkrupnijim.

Mi trebamo bankarski sistem koji nije samo siguran već koji je inovativan i sposoban da odgovori potrebama klijenata i ekonomskog razvoja. Stoga jedan od najvećih izazova za supervizore i regulatore banaka je pronaći optimum između finansijske stabilnosti odnosno sigurnosti i stabilnosti bankarskog sektora i privrednog razvoja. Supervizori i regulatori banaka moraju promovisati sigurnost i stabilnost bankarskog sektora dozvoljavajući bankama ekspanziju, inovativnost i konkurenciju. Složit ćete se da ova dva cilja imaju dosta međusobne kontradiktornosti. Najteža stvar je svakako implementacija ovih ciljeva na dnevnoj osnovi. Možemo li uvijek sa sigurnošću ustvrditi i činjenično potkrijepiti što je i uolikoj mjeri “efikasna konkurentnost u uslovima izraženog pristupa supsidiranim izvorima finansiranja i mrežama sigurnosti. Ili do kojeg stepena i u kom trenutku treba da se kao supervizori i regulatori umješamo u odluke koje donosi menadžment kada se sa njima ne slažemo.

Svima nam je poznat tipičan i predvidljiv obrazac procikličnog ponašanja banaka. On se svodi na to da su uslovi kreditiranja relekasirani kada su opšta očekivanja o privrednom ciklusu pozitivna i obrnuto. Izazov pred supervizorima je da ublaže ovaj obrazac ponašanja. No u praksi to znači sukob sa opštim očekivanjima i svima koji su zainteresovani da se pozitivna očekivanja podstiču. Opet uloga supervizora u pravcu smanjenja procikličnosti banaka postaje komplikovanija kada se doda

činjenica da je motivisanost kreditnih službenika i menadžmenta banaka da jačaju kreditnu ekspanziju, tržišno učešće i nominalni profit. Kada se ovome doda dinamika širenja bankarskih proizvoda koja istoriski posmatrano u fazama razvoja i implementacije nose više rizika nego što to banke mogu prepoznati i izmjeriti onda se veličina izazova sa kojima se supervizori susreću dodatno dimenzionira.

Siguran sam da ćete se složiti da se svi, kao supervizori i regulatori, u većoj ili manjoj mjeri, suočavamo sa izazovom kako da uskladimo brojne obaveze obavljanja konkretnih poslova supervizije banaka sa obavezama praćenja promjena standarda regulacije i supervizije banaka, učešća u brojnim međunarodnim tijelima i izgrađivanja međusobnih odnosa.

Sada se daje veliki naglasak na implementaciji brojnih standarda od strane nacionalnih autoriteta uz pomoć međunarodne zajednice. Forum za finansijsku stabilnost (Financial Stability Forum) je predložio, da zaradi jačanja finansijskih sistema, zemlje trebaju dati prioritete implementaciji standarda u dvanaest praktičnih područja.

IMF i Svjetska banka su razvile alat za ocjenu progressa koji zemlje postižu u implementaciji standarda i pravila. Standardi od posebnog značaja za razvoj stabilnog finansijskog sistema se ocjenjuju kroz FSAP (Financial Sector Assessment programme). Izvještaj o opservacijama standarda i pravila (ROSC) pruža sumarnu ocjenu progressa u implementaciji standarda na pojedinim poljima u zemljama koje su ocjenjene kroz FSAP. On u isto vrijeme pomaže kreditorima i investitorima da bolje ocjene rizik kreditiranja i investiranja u neku zemlju naspram neke druge. Da li su naši kapaciteti usklađeni sa ovim potrebama? Možemo li kao supervizori dovoljno frekventno prilagođavati naše organizacione strukture ovim potrebama? Kakve su nam ograničenja i mogućnosti motivisanosti kadra da se stalno usavršava i pritom odgovara dnevnim obavezama? Koliko dobro koristimo sopsstvene resurse i kako planiramo naše aktivnosti?

Ova i brojna druga pitanja su obaveze za promišljanje i djelovanje kako na strateškoj tako u ravni dnevnog angažovanja. Ovo su ključni razlozi zbog kojih se u sve većem broju zemalja razmišlja o objedinjavanju supervizije ukupnog finansijskog sistema. Moram da kažem da ta potreba još uvijek, mimo Centralne banke, nije dovoljno prepoznata u Crnoj Gori.

Koncep pristupa odgovor supervizora banaka na izazove

Kakav obrazac ponašanja uspostaviti u odgovoru na ovako zamašne izazove koji stoje pred supervizorima banaka?

Jedan od pristupa za regulatore i supervizore je da budu krajnje liberalni i da dozvole potpuno slobodu djelovanja finasijskim institucijama. Ovaj pristup je naravno na dugi rok neodrživ iz najmanje dva razloga. Prvi je što bi javni interes finasijske stabilnosti bio izložen velikom riziku i što bi globalna kriza takvog tržišta, sa nesagledivim posledicama, bila neizbježna. Drugi je što bi prednosti primjene međunarodno prihvaćenih standarda bile eliminisane.

Drugi mogući pristup je pretjerano regulisanje i kontrolisanje banaka bez posebnog odnosa prema posebnostima. On je takođe dugoročno neodrživ iz brojnih razloga od kojih bih opet potencirao dva. Prvi se odnosi na gušenje inovativnosti i motivisanosti banaka. Život je mnogo dinamičniji od propisa. Drugi se odnosi na nemogućnost supervizora da održi ovakav pristup što ga u krajnjoj liniji svodi na anarhičnost.

Treća mogućnost je ova koju svi zajedno nastojimo da podržimo. To je pristup forsiranja industrije da unapređuje upravljanje rizicima, da sama rješava svoje probleme, da razvija strategije koje će obezbjeđivati više stabilnosti na tržištu kredita i više konkurentnosti odnosno dugoročnog povraćaja na investicije. To je pristup koji približava kategorije ekonomskog i regulatornog kapitala. On se mora bazirati na premisi da jedno odjelo ne može biti jednako za sve.

Sa svoje strane supervizori banaka u ovom pristupu moraju jačati kontrolu na bazi rizika, posvećivati više pažnje slabostima koje se pojavljuju i djelovati u veoma brzo u pravcu njihovog eliminisanja. Dok javna politika od nas zahtjeva limitiranje finansijskih i socijalnih troškova bankarskih posrnuća ovo se nikako ne smije razumjeti da pad neke banke znači regulatorni i supervizorski neuspjeh. Da bi naš posao obavili kako treba moramo razumjeti da je ekonomska svrsishodnost banaka da preuzimaju rizike, a time i da računaju na greške. Perfektno sigurna banka ne bi bila od koristi ni ekonomiji ni svojim akcionarima. U isto vrijeme naša intervencija je neophodna da obezbijedi da banka ne preuzima rizik kojim nije pripremljena da upravlja.

Ovaj pristup zahtijeva da zajednica razumije ono što je i rečeno u Bazelskom okviru (paragraf 779) da supevizija banaka nije egzaktna nauka te da su usljed toga diskrecioni elementi u supervizorskom pristupu neizbježni.

Crnogorsko iskustvo

Prateći ovaj obrazac i modifikujući ga promjenama u samoj industiji i promjenama standarada uspjeli smo u Crnoj Gori, za veoma kratko vrijeme, da stabilizujemo bankarski sektor i da ga usmjerimo putem ubrazanog razvoja. On je postao ključni generator ekonmskih promjena u pozitivnom pravcu.

Uspjeli smo da se u visokom stepenu uskladimo sa Bazelskim principima efikasne kontrole i namjeravamo da nastavimo da predupređujemo promjene u bankarstvu mjenjajući naš pristup i usvajajući pristupe Bazela II. Velikim uspjehom smatram upravo to što uspejvamo da mijenjamo percepciju same industrije i javnog mnjenja. Sve to smo ostvarili sopstvenim snagama dokazujući da su potencijali uvijek veći kada je posvećenost sopstvenim problemima visoka.

Supervizija kao kraljevstvo nacionalne suverenosti

Čini mi se da nigdje kao u oblasti supervizije finansijskog sitema Vestafalijanski sistem apsolutne državne suverenosti nije tako čvrsto održan. Prirodno jar troškove finansijskih kriza u krajnjem plaćaju građani zemlje u kojoj se one pojave. Uspostavljeni međunarodni standardi su posljedica prepoznavanja zajedničkih interesa i forma predupređivanja globalnih kriza. Pogotovo je očigledno da su nove tržišne i političke sile promjenile evropska društva u veoma velikoj mjeri tokom protekle dvije dekade ali je suvernost u oblasti supervizije finansijskih sistema ostala uglavnom netaknuta. Ukratko, iako djelujemo u novom globalnom okruženju, vidim još uvijek klasičnu moć države kontrolisanu na novi način koji respektuje određena ograničenja koja prije nijesu postojala ali jednako neophodnu i poželjnu.

Zaključak i ponovni pozdrav

Niko od nas nema iluziju da je područje supervizije banaka nije ekstremno osjetljivo i kompleksno. Ne postoje prosta rješenja ali bih želio da se i ovom konferencijom ubjedite da saradnja supervizora i diskusije na teme regulacije i supervizije bankarskog sektora služe svrsi bez obzira na dostižnost trenutnih zaključaka i rezultata takvih diskusija.

Želim vam prijatan boravak u Crnoj Gori i uspješnu koferenciju.